

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Filozofia
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkusza:</i>	MFIP-R0-100, MFIP-R0-200, MFIP-R0-300, MFIP-R0-400, MFIP-R0-Q00, MFIP-R0-K00, MFIU-R0-100
<i>Data egzaminu</i>	9 maja 2025 r.
<i>Data publikacji dokumentu</i>	27 czerwca 2025 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–1)

Wymagania określone w podstawie programowej ¹	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 1. Dyscypliny filozofii. Zdający wymienia następujące dyscypliny filozofii oraz określa przedmioty ich badań: 1) dyscypliny podstawowe (ogólniejsze) – teoria bytu (ontologia, metafizyka), teoria poznania (epistemologia), ogólna teoria wartości (aksjologia) wraz z teorią moralności (etyką); 2) dyscypliny szczegółowe – filozofia człowieka (antropologia filozoficzna), filozofia przyrody, filozofia nauki, filozofia kultury, filozofia religii (wraz z teologią filozoficzną), filozofia piękna i sztuki (estetyka filozoficzna), filozofia polityki.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie jednej dyscypliny filozoficznej oraz przywołanie konkretnego zagadnienia spośród przedstawionych w tekście.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Dyscyplina filozoficzna: ontologia (metafizyka, ogólna teoria bytu); teologia naturalna; filozofia religii.
Przykładowe zagadnienie: Problem natury rzeczywistości (dualizm metafizyczny): wyróżnienie bytów dwojakiego rodzaju: byty, które zawsze trwają i nie znają urodzin, oraz byty, które zawsze się rodzą i nigdy nie trwają (nie istnieją realnie)
ALBO
kwestia początku świata (przyczyn bytów zrodzonych): czy świat, w którym żyjemy (bytów zrodzonych), istniał od zawsze, czy został stworzony?
- Dyscyplina filozoficzna: epistemologia (teoria poznania, gnoseologia)
Przykładowe zagadnienie: Kwestia przedmiotu poznania - co jest przedmiotem poznania czysto intelektualnego (wiedzy), a co przedmiotem poznania zmysłowego (opinii, mniemania)
ALBO
kwestia źródeł wiedzy: o bytach, które zawsze trwają i nie znają urodzin wiedzę uzyskuje się dzięki intelektowi (aprioryzm); o bytach zrodzonych informują zmysły w powiązaniu z intelektem. (aposterioryzm).

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

- Dyscyplina filozoficzna: estetyka
Przykładowe zagadnienie: kwestia piękna jako cechy przysługującej bytom określonego typu.

Zadanie 2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 2. Logiczne wady wypowiedzi: sprzeczność wewnętrzna, nieostrość, wieloznaczność. Zdający: 1) odróżnia wyrażenia sprzeczne wewnętrznie od wyrażen fałszywych i nonsensownych.

Zasady oceniania

2 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi.

1 pkt – zaznaczenie dwóch poprawnych odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. F
2. P
3. F

Zadanie 3. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) stosunek rzeczy do umysłu (realizm –

	idealizm); 2) różnorodność bytów (monizm – pluralizm).
--	---

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne przyporządkowanie dwóch bytów.

1 pkt – poprawne przyporządkowanie jednego bytu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Byty, które zawsze trwają i nie znają urodzin: A i C.

Uwaga:

- *Zdający otrzymuje 1 punkt także wtedy, gdy poprawnie przyporządkuje jeden lub dwa byty oraz zaznaczy jedną odpowiedź niepoprawną (lecz nie więcej niż jedną).*
- *Błędne przyporządkowanie dwóch lub więcej kategorii skutkuje przyznaniem 0 pkt.*

Zadanie 4. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) stosunek rzeczy do umysłu (realizm – idealizm).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Ponieważ to, co się rodzi i umiera jest zmienne, a przedmiotem wiedzy (episteme) może być tylko to, co niezmiennie (to, co istnieje zawsze jako to samo).

Zadanie 5. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 2) objaśnia platońską koncepcję człowieka [...]; 4) objaśnia termin <i>anamneza</i> i prezentuje platońskie stanowisko w kwestii źródeł poznania (aprioryzm). Poziom rozszerzony I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie z innego zdania lub zbioru zdań. II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie terminu oraz poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

1 pkt – poprawne wyjaśnienie terminu.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Znaczenie terminu: Termin ten stosuje się do platońskiej koncepcji poznania, wedle której poznanie ludzkie polega na przypominaniu sobie rzeczywistości ponadempirycznej / transcendentnej, w szczególności idei, których dusza doświadczyła przed połączeniem z ciałem.

Rozstrzygnięcie: Nie wynika logicznie.

Przykładowe uzasadnienie: Z platońskiej koncepcji anamnezy wynika logicznie teza o istnieniu duszy przed cielesnymi narodzinami. Uznanie twierdzenia o nieśmiertelności duszy wymaga przyjęcia dodatkowych przekonań, niż te, które składają się na teorię anamnezy.

Zadanie 6. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych; 2) objaśnia platońską koncepcję człowieka [...]; 3) rekonstruuje spór o to, czy ludzkie czynności umysłowe można wyjaśnić wyłącznie w odwołaniu do procesów fizycznych: materializm (naturalizm) vs. dualizm (antynaturalizm); X. Początki filozoficznej teologii. Zdający: 3) rekonstruuje filozoficzno-duchowe poszukiwania św. Augustyna: [...] neoplatonizm [...]. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

B1

Zadanie 7. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych. X. Początki filozoficznej teologii. Zdający:

	1) przedstawia główne starożytne koncepcje absolutu (Boga): demiurg oraz idea dobra (Platon) [...]. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.
--	---

Zasady oceniania

2 pkt – podanie trzech poprawnych odpowiedzi.

1 pkt – podanie dwóch poprawnych odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Przyczyna sprawcza: demiurg / Bóg / Stwórca

Przyczyna wzorcza: idee / wieczny model

Przyczyna materialna: odwieczna materia

Zadanie 8.1. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 2. Logiczne wady wypowiedzi: sprzeczność wewnętrzna, nieostrość, wieloznaczność. Zdający: 1) odróżnia wyrażenia sprzeczne wewnętrznie od wyrażen fałszywych i nonsensownych.

Zasady oceniania

2 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi.

1 pkt – zaznaczenie dwóch poprawnych odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. T

2. T

3. T

Zadanie 8.2. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku [...]. 3) zna i stosuje przykładowe schematy wnioskowań (<i>modus ponendo ponens</i> [...]).

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnego rozumowania (przesłanki pierwszej, przesłanki drugiej i wniosku).

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Przesłanka pierwsza: Jeśli świat jest piękny i Stwórca świata był dobry, to Stwórca świata stworzył świat, patrząc na jego wieczny model.

Przesłanka druga: Świat jest piękny i Stwórca świata był dobry.

Wniosek: Stwórca świata stworzył świat, patrząc na jego wieczny model.

ALBO

Przesłanka pierwsza: Świat jest piękny i Stwórca świata był dobry.

Przesłanka druga: Jeśli świat jest piękny i Stwórca świata był dobry, to Stwórca świata stworzył świat, patrząc na jego wieczny model.

Wniosek: Stwórca świata stworzył świat, patrząc na jego wieczny model.

Zadanie 9. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 6. Błędy w rozumowaniach: [...] ekwiwokacja. Zdający: 1) ocenia dane rozumowanie pod względem materialnym i formalnym i wskazuje powody swojej oceny; 3) wyjaśnia, na czym polega błąd ekwiwokacji w podanym rozumowaniu.

Zasady oceniania

2 pkt – podanie poprawnego wyjaśnienia oraz trafnego rozstrzygnięcia wraz z uzasadnieniem.

1 pkt – podanie poprawnego wyjaśnienia ALBO trafne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Wyjaśnienie poprawności materialnej rozumowania: Rozumowanie jest poprawne materialnie wtedy, gdy wszystkie jego przesłanki są prawdziwe lub gdy przesłanki uznaje się za poprawnie uzasadnione.

Rozstrzygnięcie: Rozumowanie zawiera inny błąd – ekwiwokację.

Przykładowe uzasadnienie: Ekwiwokacja polega na użyciu w jednym rozumowaniu jednego terminu w dwóch różnych znaczeniach; w analizowanym rozumowaniu termin „materialista” jest użyty w dwóch różnych znaczeniach (co innego znaczy w pierwszej przesłance, co innego w drugiej). W pierwszej przesłance materialistą określa się tego, kto w życiu zabiega o dobra materialne. W drugiej przesłance materialista to zwolennik poglądu ontologicznego, że istnieje tylko materia.

Zadanie 10. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 3. Definicje jako środek uściślenia myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji. Zdający: 1) wymienia wybrane odmiany definicji (definicja klasyczna [...]) i podaje ich przykłady; 3) określa, które z warunków poprawności łamie określona definicja, i usuwa znalezione wady (nieadekwatność [...]).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie oraz trafna ocena wraz z poprawnym uzasadnieniem.

1 pkt – poprawne wyjaśnienie ALBO trafna ocena wraz z poprawnym uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Wyjaśnienie: Definicja klasyczna polega na podaniu rodzaju najbliższego i różnicy gatunkowej. W podanym przykładzie rodzajem najbliższym jest „mówienie”, a różnicą gatunkową „nieprawdę”.

Ocena: Podana definicja jest nieadekwatna (jest za szeroka i za wąska).

Przykładowe uzasadnienie: Podana definicja jest za szeroka, ponieważ nie każdy przypadek mówienia nieprawdy jest kłamstwem (można wypowiedzieć zdanie fałszywe przez pomyłkę). Jest za wąska, ponieważ kłamać można również pisemnie lub „mową ciała” (takie postaci kłamania nie polegają wypowiedzianiu słów).

Zadanie 11. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
V. Umiejętność stawiania pytań światopoglądowych (w tym moralnych) i poszukiwania odpowiedzi na nie z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	Poziom podstawowy VII. Filozofia Arystotelesa jak próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Zdający: 5) przedstawia koncepcję cnoty jak trwałej dyspozycji do zachowania właściwej miary [...]. VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 4) rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia etyki epikurejskiej [...]. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 8. John Stuart Mill. Zdający: 1) przedstawia główne tezy etyki utilitarystycznej; 3) rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia utilitaryzmu i zasady niekrzywdzenia innych.

Zasady oceniania

1 pkt – trafna ocena i poprawne uzasadnienie zgodne z wybraną teorią.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- etyka arystotelesowska

Ocena: Na gruncie etyki Arystotelesa kłamstwo uznaje się za moralnie niesłuszne.

Uzasadnienie: Arystoteles uważa, że istnieją pewne namiętności oraz działania, które są złe zawsze (są złe same w sobie). Kłamstwo uznaje za takie właśnie działanie. W kontekście aretologii, kłamstwo uznaje Arystoteles za wadę (zarówno jako nadmiar, jak i niedostatek w komunikowaniu). Zatem również kłamstwo, które prezentuje Dworkin, należy uznać za moralnie niewłaściwe.

- etyka epikurejska

Ocena: W podanym przypadku zwolennik etyki Epikura uzna opisane kłamstwo za moralnie niesłuszne.

Uzasadnienie: Miarą dobra i zła moralnego w epikureizmie jest przyjemność katastroficzna. Epikur zaleca umiar oraz przestrzega przed zabieganiem o przyjemności niekonieczne i nienaturalne. Można uznać, że okłamanie sprzedawcy – nawet jeśli przysporzy to kupującemu przyjemności – będzie skutkowało niepokojem duszy; nadto, przyjemności płynącej z nabycia w opisany sposób samochodu, nie można uznać za konieczną i naturalną.

- **etyka utylitarystyczna**

Ocena: Zaprezentowane kłamstwo może być uznane za moralnie dopuszczalne (dobre lub słuszne moralnie).

Uzasadnienie: To konkretne kłamstwo może być słuszne moralnie, o ile konsekwencją okłamania sprzedawcy będzie maksymalizacja szczęścia w świecie. Utylitarystyczna zasada użyteczności wymaga, aby mieć wzgląd na szczęście wszystkich, których oceniane działanie – a właściwie jego skutki – dotyczy. Jeśli zatem kupująca osoba przeznaczy „zaoszczędzone” pieniądze na wsparcie kilku innych osób znajdujących się w potrzebie, to tym samym „zmaksymalizuje” szczęście w świecie.

Zadanie 12. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. 3. René Descartes. Zdający: 1) wyjaśnia, na czym polega kartezjański racjonalizm, sceptycyzm metodyczny i dualizm psychofizyczny; 2) objaśnia sens formuły „myślę, więc jestem”; 3) krytycznie rekonstruuje kartezjański argument na rzecz istnienia świata zewnętrznego.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z właściwym uzasadnianiem.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Tak

Przykładowe uzasadnienie: Ponieważ myśl o takiej treści jest oczywista – sama świadomość określonego wrażenia przesądza o niepowątpiewalności tego wrażenia. Nawet jeśli jest się zwodzonym przez „złośliwego demona” i to, co się czuje, nie jest zapachem róży, to równocześnie nie można być zwodzonym w kwestii tego, że podmiotowi wydaje się, iż czuje zapach róży.

Zadanie 13. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 12. Egzystencjalizm. Zdający: 1) przedstawia główne idee egzystencjalizmu Jean-Paula Sartre’a.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

C

Zadanie 14. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 9. Wybrane spory z zakresu filozofii polityki. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) naturę społeczeństwa (indywidualizm – kolektywizm).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie nazwy poglądu oraz tezy.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa: kolektywizm

Teza: Wspólnota (tworzące ją grupy społeczne) i jej dobro jest nadrzędna względem jednostek i ich celów; dobro jednostek jest wtórne wobec dobra wspólnoty.

Zadanie 15. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizm); 3) wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z trafnym uzasadnieniem.
 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: naturalizm / redukcjonizm biologiczny

Przykładowe uzasadnienie: Ponieważ władze sądzą, że warunkowanie ludzi, w szczególności dzieci, jest w pełni skuteczne. Aby warunkowanie było skuteczne, człowiek musi podlegać czynnikom, które determinują jego wybory i zachowania. Taka wizja świata i człowieka jest wyrazem naturalizmu antropologicznego, wedle którego człowiek jest – jak inne istoty żywe – jedynie częścią przyrody, podlegając jej deterministycznym prawom.

Zadanie 16. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. 6. Immanuel Kant. Zdający: 3) prezentuje i objaśnia treść imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu) oraz stosuje jego formuły do analizy i oceny przykładowych problemów moralnych; III. Wybrane problemy filozofii. 5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 2) sposób formułowania i uzasadniania ocen moralnych (konsekwencjalizm, w szczególności utilitaryzm – nonkonsekwencjalizm, w szczególności deontologizm kantowski); 3) źródło moralnych zobowiązań (autonomizm – heteronomizm).

Zasady oceniania

- 2 pkt – właściwe podanie formuły imperatywu oraz sformułowanie poprawnej oceny wraz z uzasadnieniem.
 1 pkt – właściwe podanie formuły imperatywu.
 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania

Formuła imperatywu: Postępuj tak, abysь człowieczeństwa, zarówno w osobie własnej, jak też w każdej innej, używał zawsze zarazem jako celu, nigdy jako środka.

Ocena: Przedstawione w tekście źródłowym praktyki należy uznać – w świetle teorii etycznej I. Kanta – za moralnie niesłuszne (nieakceptowalne).

Przykładowe uzasadnienie: Warunkowanie jest przykładem przedmiotowego traktowania dzieci, nie respektuje ono autonomii człowieka, co jest równoznaczne z brakiem poszanowania człowieczeństwa.

ALBO

Formuła imperatywu: Postępuj tylko według takiej maksymy, dzięki której mógłbyś zarazem chcieć, aby stała się prawem powszechnym.

Ocena: Przedstawione w tekście praktyki należy uznać za moralnie niesłuszne.

Przykładowe uzasadnienie: Moralny podmiot nie mógłby chcieć, aby maksyma nakazująca warunkowanie dzieci, była powszechnym prawem. Maksymy takiej nie można pomyśleć jako niesprzecznej z takim zuniwersalizowanym obowiązkiem, jak wzgląd na szczęśliwość innych.

Zadanie 17. (0–25)

Wymaganie ogólne

IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.

Temat 1.

Utożsamienie dobra własnego z dobrem ogółu świadczy o pełnej rozumności człowieka i o tym, że jest w stanie tworzyć wspólnotę wolnych i równych. I tylko tak rozumni obywatele mogą brać udział w życiu publicznym: rządzić, dowodzić, sądzić, wybierać.

Alasdair MacIntyre

Czy zgadzasz się z myślą wyrażoną przez Alasdaira MacIntyre'a w powyższym cytacie? Rozważ problem w kontekście sporu z zakresu filozofii polityki o naturę społeczeństwa, toczonego między zwolennikami kolektywizmu a zwolennikami indywidualizmu.

Temat 2.

Tak wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnie zdefiniowanych słów i idei.

William James

Czy zgadzasz się, że jednym z głównych źródeł sporów w filozofii są różnice w rozumieniu słów i idei? Swoją odpowiedź rozważ w kontekście ogólniejszego pytania o rolę logiki w filozofii.

Zasady oceniania**1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)**

- W wypracowaniu znajduje się co najmniej jeden z dwóch kluczowych elementów stanowiska zdającego: wyjaśnienie tematu wypracowania lub teza zdającego. ORAZ - W wypracowaniu przedstawiona jest myśl filozoficzna przynajmniej jednego filozofa wymienionego w podstawie programowej filozofii, która odnosi się do tematu wypracowania. ORAZ - Wypracowanie zawiera przynajmniej jeden argument na rzecz stanowiska zdającego.	1 pkt
- Wypracowanie nie spełnia dowolnego z warunków wymaganych do otrzymania 1 punktu. ALBO - Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach.	0 pkt

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (Kryterium 1. – *Spełnienie formalnych warunków polecenia*)

- Na stanowisko zdającego składają się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz teza zdającego powiązana z tematem pracy.
 - Wyjaśnienie tematu polega na rzetelnym objaśnieniu kluczowych terminów lub twierdzeń niezbędnych do zrozumienia tematu oraz rzetelnym objaśnieniu zagadnienia (lub zagadnień) filozoficznego wskazanego w poleceniu (problemu lub sporu filozoficznego, cytatu, stanowiska wymienionego filozofia)
 - Teza wypracowania, to zdanie (lub ciąg zdań) wyrażające określone przekonanie zdającego, które odnosi się do przynajmniej jednego zagadnienia mieszczącego się w tematyce wypracowania. Swoje stanowisko zdający może również wyrazić w postaci hipotezy.
 - Formułując swoje stanowisko zdający nie musi opowiadać się za określonym rozwiązaniem zagadnienia omawianego w wypracowaniu, jest jednak wówczas zobowiązany jednoznacznie ten fakt zakomunikować, wyjaśniając przyjętą przez siebie koncepcję wypracowania
 - Jeżeli zdający nie podejmie próby wyjaśnienia tematu wypracowania lub występujące w wypracowaniu sformułowania świadczą o niezrozumieniu tematu (o nieuprawnionej jego interpretacji), a zarazem wypracowanie nie zawiera tezy dotyczącej tematu wypracowania, to wówczas uznaje się, że zdający nie spełnił formalnego warunku polecenia.
- W wypracowaniu zdający powinien przedstawić myśl filozoficzną jednego z filozofów wymienionych w podstawie programowej – myśl ta musi dotyczyć tematu wypracowania.
- W wypracowaniu zdający powinien przedstawić przynajmniej jeden argument na rzecz tezy dotyczącej tematu wypracowania. Przez argument rozumie się zdanie (lub ich układ) uprawniające do przyjęcia innego zdania (wniosku, tezy).
- Teza zdającego lub przedstawiony przez niego pogląd filozoficzny (w tym pogląd

określonego filozofia) dotyczy tematu wypracowania, gdy bezpośrednio odnosi się do jednego z zagadnień zawartych w poleceniu lub gdy mieści się w ramach przedstawionej przez zdającego, uprawnionej interpretacji tematu wypracowania.

2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe (maksymalnie 23 punkty)

Uwaga: Jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w ramach kryterium głównego *Kompetencje filozoficzne i kulturowe* wynosi 0 pkt, wówczas zdający nie uzyskuje punktu za kompozycję wypracowania (*Kompozycja wypowiedzi*).

2.1. Sformułowanie stanowiska

Zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz jasno sformułowana teza.	3 pkt
Zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz nie w pełni jasno sformułowana teza. ALBO Jasno sformułowana teza, lecz nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania.	2 pkt
Nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania (przy braku tezy dotyczącej tematu pracy lub gdy teza jest niezrozumiała). ALBO Nie w pełni jasno sformułowana teza (przy braku wyjaśnienia lub gdy wyjaśnienie jest niepoprawne).	1 pkt
Brak wyjaśnienia tematu (lub wyjaśnienie niepoprawne) i brak tezy (lub gdy teza nie dotyczy tematu pracy, albo została sformułowana w sposób niezrozumiały).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.1. – Sformułowanie stanowiska)

1. Przez sformułowanie stanowiska zdającego rozumie się wyjaśnienie tematu wypracowania (jego interpretację) oraz sformułowanie tezy dotyczącej tematu wypracowania.
2. Wyjaśnienie tematu:
 - a) wyjaśnienie tematu jest zadowalające, gdy zdający wyjaśnił rzetelnie kluczowe terminy lub twierdzenia niezbędne do zrozumienia tematu oraz rzetelnie wyjaśnił zagadnienie (lub zagadnienia) filozoficzne wskazane w poleceniu (problem lub spór filozoficzny, cytaty, stanowisko wymienionego filozofa)
 - b) wyjaśnienie jest nie w pełni zadowalające, gdy zdający nie objaśnił rzetelnie wszystkich istotnych dla zrozumienia tematu wyrażeń występujących w poleceniu (terminów lub twierdzeń). Warunkiem uzyskania jednego punktu za wyjaśnienie tematu jest poprawne objaśnienie przynajmniej jednego wyrażenia (występującego

w temacie) istotnego dla zrozumienia tematu oraz poprawne objaśnienie <u>przynajmniej jednego</u> zagadnienia wskazanego w poleceniu. c) jeżeli zdający nie wyjaśnił tematu wypracowania lub gdy podejmując tę próbę uczynił to w sposób nierzetelny, wówczas nie uzyskuje punktu za ten aspekt stanowiska. 3. Sformułowanie tezy: a) teza zdającego jest jasno sformułowana, gdy łącznie spełnia następujące warunki: – dotyczy tematu wypracowania – zdający wyjaśnił sposób jej rozumienia stosując poprawnie terminologię filozoficzną – nie uległa zmianie lub jej ewentualna zmiana jest uzasadniona tokiem wyводу zdającego, a fakt tej zmiany jest zakomunikowany przez zdającego. b) teza zdającego nie jest w pełni jasno sformułowana, gdy jest zdaniem sensownym i dotyczy tematu pracy, lecz nie została przez zdającego wyjaśniona w sposób umożliwiający jej jednoznaczne rozumienie. c) Jeżeli teza nie występuje lub gdy jest sformułowana w sposób niezrozumiały albo gdy w wypracowaniu występują różne i trudne do uzgodnienia wersje tezy zdającego, to wówczas zdający nie uzyskuje punktu za ten aspekt stanowiska.
--

2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii

Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; brak błędów rzeczowych.	6 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; brak błędów rzeczowych.	5 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; najwyżej jeden błąd rzeczowy. ALBO Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; brak błędów rzeczowych. ALBO Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; brak błędów rzeczowych.	4 pkt
Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; najwyżej jeden błąd rzeczowy.	3 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; najwyżej dwa błędy rzeczowe.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej jednego filozofa; najwyżej trzy błędy rzeczowe.	1 pkt

Brak przywołania myśli filozoficznej przynajmniej jednego filozofa. ALBO Przywołanie myśli filozoficznej niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności. ALBO Cztery (lub więcej) błędy rzeczowe.	0 pkt
---	-------

Wyjaśnienia (Kryterium 2.2. – Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii)

- Przywołanie określonego poglądu filozoficznego ocenia się w aspekcie funkcjonalności i rzetelności. Przywołanie to może być pogłębione lub niepogłębione:
 - przywołanie poglądu filozoficznego jest funkcjonalne wówczas, gdy stanowi element wyводу zdającego i dotyczy tematu wypracowania
 - przywołanie poglądu filozoficznego jest rzetelne wówczas, gdy rozumienie tego poglądu jest zgodne z obecnym stanem wiedzy filozoficznej oraz nie zawiera błędu rzeczowego świadczącego o niewłaściwym rozumieniu zaprezentowanego poglądu
 - przywołanie poglądu filozoficznego jest pogłębione wówczas, gdy zdający przedstawia stosowną myśl w sposób funkcjonalny i rzetelny posługując się swobodnie poprawną terminologią filozoficzną. Wyznacznikami pogłębionej prezentacji myśli filozoficznej są, np.: wyjaśnianie kluczowych dla niej pojęć lub twierdzeń, krytyczna rekonstrukcja zawartej w niej argumentacji, funkcjonalne odwołanie się do tekstu filozoficznego, adekwatne przywołanie myśli innego filozofa (w szczególności porównanie), efektem czego jest lepsze zrozumienie poglądu prezentowanego przez zdającego
 - przez wywód zdającego rozumie się ciąg sformułowań, w ramach którego zdający formułuje stanowisko dotyczące tematu wypracowania oraz krytycznie je uzasadnia.
- Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:
 - nieznajomości przywołanej myśli (co do jego treści lub autorstwa)
 - nieznajomości przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego), do którego odwołuje się zdający
 - nieuprawnionej interpretacji przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego)
 - niepoprawnym rozumieniu lub niepoprawnym zastosowaniu terminów lub twierdzeń filozoficznych.
- Jeżeli zdający przytacza pogląd filozofa w funkcji argumentu (np. jako tzw. argument z autorytetu), ale przywołanie to zawiera istotny błąd rzeczowy, wówczas wpływa to na ocenę jego wypracowania zarówno w ramach omawianego kryterium szczegółowego (2.2.), jak też w ramach oceny uzasadnienia (w ramach kryterium szczegółowego 2.3.).
- Jeżeli zdający prezentuje w swoim wypracowaniu pogląd filozofa, którego tekst (tekst źródłowy stanowiący podstawę do zadań w części testowej arkusza maturalnego) zamieszczono w pierwszej części arkusza maturalnego a prezentacja tego poglądu nie wykracza poza treści zawarte w tekście źródłowym, to za tego typu przywołanie zdający nie otrzyma punktów.
- Zdający, który przytacza pogląd określonego filozofa w funkcji argumentu (np. jako tzw. argument z autorytetu), może otrzymać za to przywołanie punkty zarówno za argumentację, jak też za znajomość poglądów filozoficznych (w ramach omawianego kryterium szczegółowego 2.2.). Jeżeli jednak zdający oprze swoją argumentację jedynie na przywołanych przez siebie poglądach dwóch filozofów i nie rozbuduje tej argumentacji

w sposób, który uprawnia do uznania tej argumentacji za pogłębioną, to nie może uzyskać maksymalnej liczby punktów zarówno za argumentację, jak i za znajomość poglądów filozoficznych.

2.3. a) Uzasadnienie – argumentacja na rzecz stanowiska

W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne, funkcjonalne i pogłębione argumenty; brak błędów logicznych w argumentacji.	6 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty, co najmniej jeden z nich jest pogłębiony; brak błędów logicznych w argumentacji.	5 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty; brak błędów logicznych w argumentacji ALBO W ramach uzasadnienia występuje jeden poprawny, funkcjonalny i pogłębiony argument; brak błędów logicznych w argumentacji. ALBO W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	4 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	3 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden poprawny i funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej dwa błędy logiczne w argumentacji.	2 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden poprawny i funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej trzy błędy logiczne w argumentacji.	1 pkt
Brak uzasadnienia. ALBO W ramach uzasadnienia nie występuje żaden poprawny lub funkcjonalny argument. ALBO Uzasadnienie zawiera cztery (lub więcej) błędów logicznych w argumentacji.	0 pkt

2.3. b) Uzasadnienie – kontrargumentacja (zarzuty)

Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, brak błędów logicznych w kontrargumentacji.	3 pkt
Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	2 pkt
Jeden zarzut funkcjonalny; najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	1 pkt
Brak kontrargumentacji (brak przynajmniej jednego zarzutu). ALBO Żaden kontrargument nie spełnia warunku funkcjonalności. ALBO Dwa (lub więcej) błędy logiczne w kontrargumentacji.	0 pkt

2.3. c) Uzasadnienie – odpowiedź na zarzuty

Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; brak błędów logicznych w odpowiedzi na zarzut.	3 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi na zarzut	2 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na jeden zarzut, najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi na zarzut.	1 pkt
Brak odpowiedzi na zarzut (zarzuty). ALBO Żadna z odpowiedzi na zarzut (zarzuty) nie spełnia warunku funkcjonalności. ALBO Dwa (lub więcej) błędy logiczne w ramach odpowiedzi na zarzut (zarzuty).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.3. – Uzasadnienie)

1. Uzasadnienie stanowiska zdającego to zabieg polegający na podaniu racji (w postaci zdań) na rzecz prezentowanej tezy. W kontekście charakterystyki wymagań maturalnych uzasadnienie tezy zdającego utożsamia się z argumentacją na rzecz tej tezy.
2. Argumentacja zdającego może mieć strukturę prostą lub złożoną. W ramach wywodu zdającego mogą występować argumenty i kontrargumenty (o różnej postaci). Argumentacja składająca się z więcej niż jednego wnioskowania prostego to argumentacja złożona (o strukturze złożonej). Tego typu argumentacja jest jedną z postaci argumentacji pogłębionej.
3. Formułowanie zarzutu (kontrargumentu) polega na:
 - argumentowaniu na rzecz tezy przeciwnej
 - wykazaniu wadliwości określonego argumentu (w aspekcie jego materialnej lub formalnej poprawności).
4. Ocena argumentacji (argumentów i kontrargumentów lub odpowiedzi na zarzuty) wymaga rozstrzygnięcia trzech kwestii:
 - a) czy argumentacja jest funkcjonalna
 - b) czy argumentacja jest pogłębiona
 - c) czy argumentacja jest poprawna logicznie (poprawność materialna i formalna).
5. Argumentacja jest:
 - a) funkcjonalna, gdy stanowi część wywodu zdającego
 - b) pogłębiona, gdy ma postać poprawnego wnioskowania powiązanego z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wnioskowania.
 - c) poprawna logicznie, gdy nie występują w niej błędy logiczne, w szczególności tj.: błąd materialny, błąd formalny, błędne koło w rozumowaniu, ekwiwokacja.
5. Jeżeli argument zdającego oparty jest na myśli filozofa, którego tekst zamieszczono w pierwszej części arkusza maturalnego, a równocześnie argument ten nie zawiera istotnego elementu, wykraczającego poza treści zawarte w tekście źródłowym, to za tego typu argument zdający nie otrzyma punktów.
6. Brak funkcjonalnego i poprawnego argumentu w wypracowaniu skutkuje przyznaniem 0 punktów w pozostałych aspektach oceny uzasadnienia (kontrargumentacja i odpowiedź na zarzut).

2.4. Nawiązania kulturowe

Funkcjonalne, rzetelne oraz pogłębione przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego. ALBO Funkcjonalne i rzetelne przywołanie co najmniej dwóch kontekstów pozafilozoficznych.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego.	1 pkt
Brak przywołania kontekstu pozafilozoficznego. ALBO Przywołanie kontekstu pozafilozoficznego niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.4. – Nawiązania kulturowe)

Przywołanie przez zdającego kontekstu pozafilozoficznego polega na odwołaniu się do wiedzy z innych dziedzin kultury (np. tekstu kultury, badań naukowych, wydarzeń historycznych):

- a) przywołanie jest funkcjonalne, gdy stanowi element wyводу zdającego
- b) przywołanie jest rzetelne, gdy nie zawiera błędów rzeczowych lub logiczno-językowych uniemożliwiających zrozumienie przedstawionej myśli
- c) przywołanie jest pogłębione, gdy stanowi część wyводу zdającego i jest powiązane z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego przywołania.

3. Kompozycja wypowiedzi (maksymalnie 1 punkt)

Poprawna kompozycja wypracowania (właściwa struktura).	1 pkt
Niepoprawna kompozycja wypracowania (niewłaściwa struktura).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 3. – Kompozycja wypowiedzi)

1. Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, gdy zawiera wyraźnie wyodrębnione i poprawnie napisane części strukturalne: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.
2. Poprawnie napisany wstęp zawiera przynajmniej jeden z dwóch istotnych elementów:
 1. wyjaśnienie tematu wypracowania
 2. sformułowanie tezy zdającego odnoszącej się do tematu wypracowania.
3. Rozwinięcie jest poprawnie napisane, gdy składa się z uporządkowanych części składowych (zdań, akapitów), tworzących sensowny i spójny wywód zdającego. Poprawnie napisane rozwinięcie zawiera przynajmniej dwa zasadnie wydzielone akapity.
4. Poprawnie napisane zakończenie zawiera rzetelne podsumowanie wyводу przeprowadzonego przez zdającego. Podsumowanie wyводу jest nierzetelne, jeżeli pojawiają się w nim twierdzenia sprzeczne z twierdzeniami zaprezentowanymi we wstępie lub rozwinięciu albo gdy pojawiają się w nim twierdzenia istotne dla wyводу

zdającego, które nie pojawiły się w rozwinięciu.

5. Wypracowanie jest niepoprawnie skomponowane, gdy:
- a) nie zawiera wstępu lub wstęp został napisany niepoprawnie ALBO
 - b) nie zawiera rozwinięcia lub rozwinięcie zostało napisane niepoprawnie ALBO
 - c) nie zawiera zakończenia lub zakończenie zostało napisane niepoprawnie.

Uwagi

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 400 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z filozofii, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocen.